

ქართული
ენების ინსტიტუტი

მეცნიერება

მ. ფ. ი. ც. ი. ა. ლ. უ. რ. ი. ბ. ა. ნ. ყ. ო. ფ. ი. ლ. ე. ბ. ა.

განხილება უწმიდესი სინოდისა.

25 ივლისიდან 1901 წლის № 4, 42 ეპარქიის 356 უფრო ღარიბ კრებულთ შორის 121,215 მანეთის სამუდამო ჯამაგირებად განაწილების და საქართველო-იმერეთის სინოდალნი კანტორის განკარგულებაში 18,000 მანეთის გადაცემის შესახებ, რათა ეს ფულები განაწილებულ იქნეს ქართლის, იმერეთის და გურია-სამეგრელოს ეპარქიების კრებულთ შორის.

უქაზისაებრ მისი იმპერატორებითი უდიდებულესობისა, უუწმიდესმა უმართებელესმა სინოდმა მოისმინა: წინადადება უ. სინოდალნი ობერ-პროკურორისა, 23 ივნისიდან ამა წლისა № 15,411, ა) 42 ეპარქიების 356 უფრო ღარიბ კრებულთ შორის 121,215 მანეთის 58 კ. სამუდამო ჯამაგირებად განაწილების შესახებ, რომელიც დარჩა იმ თანხისაგან, რომელიც დანიშნული იყო ხაზინიდან თანახმად მე-6 § უწმიდესი სინოდის საფინანსო ხარჯთა აღრიცხვით 1901 წ. შესანახად ქალაქის და სოფლის სამღვდლოებისა და ბ) იმავე თანხისაგან 18,000 მანეთის საქართველო-იმერეთის სინოდალნი კანტორის განკარგულებაში გადაცემის შესახებ, რათა ამ ფულებიდან კანტორის მახლობელი მხედველობის ქვეშე, დაენიშნოს ღარიბ კრებულთ სამუდამო ჯამაგირი ქართლის, იმერეთის და გურია-სამეგრელოს ეპარქიებში. ბრძანეს: თანახმად ამა

მოხსენებისა უწმიდესი სინოდი აღგენს: 1) ნებადართოს სახაზინო მართველობას, რათა 12 თებერვლიდან ამა წლისა უმაღლესად დამტკიცებულის აზრის თანახმად დანარჩენი დამატებითი თანხისა ქალაქის და სოფლის სამღვდლოების შესანახად გადადებულ 200,000 მანეთიდან ა) 121,215 მარ. 58 კ. განაწილებულ იქნეს, პირველ იანვრიდან 1901 წ. სამუდამო ჯამაგირად 42 ეპარქიის 356 უფრო ღარიბ კრებულთ შორის, თანახმად აქვე წარმოდგენილ უწყებათაებრ და ბ) 18,000 მანეთი გადაეცეს საქართველო-იმერეთის სინოდალნი კანტორის განკარგულებაში, რომ ამვე კანტორის უმახლობელეს მხედველობის ქვეშე, 1901 წ. სამუდამო ჯამაგირი დაენიშნოს ეკლესიის კრებულთ ქართლის, იმერეთის და გურია-სამეგრელოს ეპარქიებში, თითოეულ ეპარქიაზე 6,000 მანეთი, თითოეული ეპარქიის აღნიშნულ უწყებათა თანახმად; 2) დღეს გასანაწილებლად დანიშნული ფულები მიეცეს კრებულთ პირველი იანვრიდან ამა მიმდინარე წლისა, მთელი წლისა, მაგრამ იმ პირობით, რომ ჯამაგირი მიეცეს ნამდვილად ნამსახური დროისათვის იმ სამრევლოებში, რომელთათვისაც დანიშნულია ჯამაგირი. ვინაიდან ამის გამო უსათუოდ დარჩება ფულები. ამიტომ წარსული წლების მაგალითებისაებრ, ეპარქიების მღვდელ-მთავრებს ნება მიეცეს უწმიდესი სინოდისაგან განსაკუთრებით ნება-რთვის გამოუთხოვენოლად, გაუნაწილონ ეს დანარჩენი ფულები დანარჩენ ღარიბ კრებულთ, ერთ დროებით შესაწევრად ამა წელში, და სიები ამა კრებულთა

წარუდგინონ სახაზინო სამმართველოს, რათა ამ ღარიბ კრებულთა დაენიშნოსთ, თუ შესაძლებელი იქნება, მუდმივი ჯამაგირი ხაზინიდან მომავალი წლიდამ; 3) ხელახლად მიეწეროს ეპარქიების მღვდელ-მთავრებს; რომ უწმიდესი სინოდის მიერ მათდამი მიცემული უფლება, რომ ერთ დროებითი შემწეობის მზგავსად გაუნაწილონ უფრო ღარიბ კრებულთ დანარჩენი ფულები, შეეხება მხოლოდ იმ დანარჩენ ფულებს, რომელიც გადარჩება დღეს დანიშნული (121,215 მან. 58 კ. 18,000 მან. = 139,215 მან. 58 კ) და ისიც ამავე წელში მისაცემ ფულებიდან, და არა სხვა დარჩენილ თანხიდან, რომელიც დანიშნულია სამღვდელოების ჯამაგირებად თანახმად განკარგულებისა, რომელიც მოხდა როგორც ამა მიმდინარე წელში, ისე წინა წლებში, ვინაიდგან დანარჩენი ფულები, თანახმად სახელმწიფო რჩევის უმაღლესად დამტკიცებული აზრისა, 24 აპრილიდან 1884 წ., ჩარიცხულ უნდა იქნეს უწმიდესი სინოდის სპეციალურ თანხის რიცხვში და შეიძლება დახარჯულ იქმნეს მხოლოდ სინოდის შეხედვისამებრ; 4) მიეწეროს საქართველო-იმერეთის სინოდალნი კანტორას, რომ როცა მან გაანაწილოს მის განკარგულებაში გადაცემული 18,000 მანეთი ღარიბ კრებულთ შორის ქართლის, იმერეთის და გურია-სამეგრელოს ეპარქიებში, ვრცელი სიები ამ გვარ კრებულთა, რომელთაც ახლად დაენიშნება ანუ მოემთება ჯამაგირი 1901 წლიდამ, წარედგინოს უწმიდეს სინოდთან არსებულ სახაზინო სამმართველოს და 5) ვინაიდგან ყოველ წლობით სამართველო-იმერეთის სინოდალნი კანტორის განკარგულებაში გადაეცემა ხოლმე ხარჯ-გამოაურიცხველი თანხა, რომ იგი განაწილებულ იქნეს საექსარხოსოსის ღარიბ კრებულთა შორის ჯამაგირებად, მიენდოს უწმ. სინოდთან არსებულ სახაზინო სამართველოს, რომ ამ სამართველოში შესული კერძო თხოვნები საქართველოს საექსარხოსოსის კრებულთა, რომ მათ დაენიშნოსთ ჯამაგირი ხაზინიდან, დაბრუნებულ იქმნეს საქართველო-იმერეთის კანტორაში, რომ ეს თხოვნები მიღებულ იქნენ სახეში, როცა კანტორა გაანაწილებს კრებულთ შორის მის განკარგულებაში გადაცემულ ფულებს. ამ დადგენილობის ჯეროვანად აღსრულებისათვის, გადაეცეს ამ დადგენილობის ამოწერილობა სახაზინო სამმარ-

თველოს, ხოლო საქართველო-იმერეთის სინოდალნი კანტორას და 42 ეპარქიის მღვდელ-მთავრებს კავკასიისა და ბეჭდის უქაზები თითოეული ეპარქიის შესახები სიებიტურთ მაზრების, სამრევლოების და კრებულთა შესახებ, რომელთაც დანიშნული აქვსთ ჯამაგირები.

უმაღლესი ჯილდოები.

ხელმწიფე იმპერატორმა უმაღლესად კეთილ ინება დაჯილდოება ქვემოდ დასახელებულ სასულიერო პირთა წმიდა ანას მესამე ხარისხის ორდენით იმ სამსახურისათვის, რომელიც ამ ორდენის დებულების მე-459 სტატიაშია განმარტებული: მეთოთხმეტე მუხლში: კავკასიაში მართლ-მადიდებელ ქრისტიანობის აღმადგინებელ საზოგადოების სკოლათა მისიონერ — ინსპექტორისა სოხუმის ეპარქიაში მღვდლის ტარასი ივანიცკისა — მეთოთხმეტე მუხლში: იმერეთის ეპარქიის, ქუთაისის საფირჩხიას ამაღლების ეკლესიის მღვდლის ივლიანე აბესაძისა, იმავე ეპარქიის, სოფლის ქვედა-ჭკვაშის ეკლესიის მღვდლის ნიკოლოზ ფრუიძისა, იმავე ეპარქიის, სოფლის ძუნკურის ეკლესიის მღვდლის დავით სირბილაძისა, იმავე ეპარქიის, სოფლის სამტრედიის ეკლესიის მღვდლის ერმალოზ კანდელაკისა, გურია-სამეგრელოს ეპარქიის, სოფლის ბახვის ეკლესიის მღვდლის დიმიტრი ქიქოძისა.

ხელმწიფე იმპერატორმა უწმიდესი სინოდის ობერ-პროკურორის ყოვლად უქვეშევრდომილესის მოხსენებისამებრ, თანახმად ამავე სინოდის განჩინებისა, ყოვლად უმოწყალესად ინება წარსული ივლისის 14-ს რიცხვსა, წმ. ვლადიმერის მეფთხე ხარისხის ორდენის ბოძება ორმოც-და-ათის წლის სამსახურისათვის, იმერეთის ეპარქიის ხუნჯულორის მაცხოვრის ეკლესიის მღვდლის გიორგი შენგელიასათვის.

მწყემსი

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსმან კეთილმან სული თვისი დაჰსდგის ცხოვართვის. იოან. 10—11.
 შპოვე ცხოვარი ჩემი წაწყმედული. მსრეთ იყოს სიხარულ ცათა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა. ლუკ. 15—4.
 მოვედით ჩემდა ყოველნი მაშურალნი და ტვირთ-მძიმენი და მე განგისვენოთ თქვენ. მათ. 11—28.

№ 19

1883—1901

1—15 ოქტომბერი.

ოლი უმთავრესი ცენტრი ქართველთა განათლებებისა.

II.

წმ. ჯგერას ქართველთა მონასტერი ჰაღესტინაში. დასასრული *)

ჯგერის მონასტერი მდებარეობს იერუსალიმიდან ოცი ვერსის სავალზე. ნამდვილი, სარწმუნო ისტორია ამ მონასტრისა იწყება XI საუკუნიდგან, ე. ი. იმ დროდგან, როდესაც ეს მონასტერი იმ სახით გაშენდა, რა სახითაც ჩვენამდის მოახწია. იმის შესახებ, თუ წინედ, მე-XI საუკუნემდღი, ამ ადგილზე რა იყო, ისტორიკოსები სხვა-და-სხვა აზრისანი არიან. არქივებისკოპოსი ტიმოთე მოგვითხრობს, რომ

ის ადგილი, სადაც ახალ ჯგერის მონასტერია გაშენებული, ჯერ ისევ IV საუკ. შეიძინა ქართველთა პირველ ქრისტიანე მეფემ ნირიანმა, რომელიც ვითომ წმ. ნინოს, ქართველთა განმანათლებელის რჩევით გაემგზავრა კონსტანტინებოლში კონსტანტინე დიდის სანახავად,—იქიდგან კი წავიდა იერუსალიმში... მირიანის შემდეგო, ამბობს ტიმოთე, დიდი და ძლევამოსილ მეფემ ვახტანგ გორგასლანმა აღაშენა მრავალი მონასტრები იერუსალიმში და მის ახლო-მახლო ადგილებში და გაგზავნა იქ ქართველთა რაზმი ამ მონასტრების და მათი მამულების დასაცველად.

ბოლოს, ტიმოთესივე სიტყვით, მოვიდა პალესტინაში ვილაც ღირს-საქები კაცი შავშეთიდგან—პროხორე და დაბინავდა წმ. საბას ლავრაში. მეფემ ბაგრატ კურატპალატმა (1027—1072) გაუგზავნა

*) ის. „მწყემსი“ № 17—18 1901 წ.

მას ფულები ჯვრის მონასტრის და მასში თავ-შე-საფარის აღსაშენებლად, რაც მან მართლაც პირნათლად აღასრულა **).

თუმცა მართლაც ტიმოთეს ამ მოთხრობას ამართლებს და მას ეთანხმება თვით მხატვრობა ჯვრის მონასტრისა, ანტონინ არხიმანდრიტისაგან 1643 წ. ნანახი, ე. ი. თუმცა მონასტრის კედლებზედ დახატულნი არიან მირიან, ვახტანგ გორგასლანი, ბაგრატი და პროხორე, — მაგრამ მაინც მას არ ეთანხმება ჩვენი ცნობილი ისტორიკოსი დ. ზ. ბაქრაძე. აი ის რას ამბობს ამ საკითხის შესახებ: „იმ მოთხრობას, ვითომც მირიან მეფეს შეეძინოს ადგილი იერუსალიმში და ვითომც ვახტანგ გორგასლანს დაეპყროს პალესტინა, გადმოგვცემენ მხოლოდ ქართული წყაროები. ამ მოთხრობას მანამდის ექნება ლეგენდარული ხასიათი, სანამ არ დამტკიცდება უტყუარი ფაქტებით და საბუთებით ²⁾. დიდი მნიშვნელობა არ უნდა მიეცეს იმას, რომ ჯვრის მონასტერში შენახულან სურათები მირიანის და ვახტანგ გორგასლანისა იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მართლა მონასტრის ფრესკები უფრო ძველს დროს ეკუთვნიან, ვინემ ამას ანტონინი უჩვენებს (1643 წ.) ³⁾. ეს აზრი ჩვენი ცნობილი ისტორიკოსისა, თუმცა ყურადღების ღირსია, მაგრამ მას არ ეთანხმებიან საერთოდ ყველა ის ცნობები ჯვრის მონასტრის შესახებ, რომლებსაც კი დღემდის მოუღწევიათ, — პირ იქით, ტიმოთეს მოთხრობას ყველა ერთხმად ემოწმებიან.

თითქმის ყველა მოგზაურები 1384 წლიდან, ამბობს ტაბლერი, ერთხმად იმეორებენ, რომ ჯვრის მონასტერი აღშენებულია იმპერატრიცა ელენესაგან (კონსტანტინე დიდის დედა), მაგრამ ამის დასამტკიცებელი საბუთები არ მოიპოვება. უფრო სარწმუნოა ის, განაგრძობს ტაბლერი, რომ ჯვრის მონასტერი აღშენებულია ქართველთა მეფის ვახტანგ გორგასლანისაგან მე-V საუკუნეში იმ მიწაზე, რომელიც

***) „მოგზაურობა წმ. ადგილებში“ — არქივ. ტიმოთესი, გვერდი 95.

²⁾ ქართველთა იერუსალიმში გალაშქრების და მის დაპყრობის შესახებ, როგორც გვანხოვს, დაიბეჭდა გაზ. „ივერიაში“ თ. ჟორდანიას სტატია. ავტორი, თუ ხსოვნა არ გვღალატობს, ამტკიცებს ამ ფაქტს.

³⁾ Труды V арх. съезда въ Тифлисѣ 1881 г. — იხ. ბაქრაძის სტატია.

მელიც კონსტანტინე დიდმა აჩუქა მირიან მეფეს. ტაბლერის აზრით პროხორე შავშეთელმა მხოლოდ განაახლა ჯვრის მონასტერი, ის მას არ აღუშენებია პირველად.

მართლაც, როგორც სჩანს ერთი ხელნაწერისაგან, რომელიც ჯვრის მონასტერშია დაწერილი, პროხორე იყო მხოლოდ განმაახლებელი და არა დამაარსებელი ამ მონასტრისა ⁴⁾. მონასტრის საბუთებიდან ისიც სჩანს, რომ პროხორეს მართლა დიდი შრომა და ღვაწლი მიუძღვის მონასტრის განახლება-აღყვავებაში; მან თურმე შეკრიბა აქ მრავალი ბერები: მწიგნობრები, გადამწერლები, მხატვრები და სხვა ⁵⁾.

1099 წ. ჯვაროსნებს, რომლებმაც დაიპყრეს იერუსალიმი, ამ მონასტერში უნახავთ მშვენიერი საკრებულო ეკლესია. მონასტრის აღყვავებას მოწმობენ სეულფი (მოგზაური 1102 წ.) და რუსის „პალომნიკი“ დანიელი (1106—1107 წ.); ეს უკანასკნელი დიდად აქებს ჯვრის ეკლესიას და მის მხატვრობას ⁶⁾.

იერუსალიმში ფრანგების მფლობელობის დროს, 1099—1138 წ., ჯვრის მონასტერი ეკუთვნოდა ქართველებს და წინამძღვრად იყო მასში ქართველი იმ დროის მწერლები ამ მონასტერს ყოველთვის უძახიან „monasterium georgianum“ ⁷⁾.

მე-XIII საუკ. პირველ ნახევარში მაჰმადიანებმა წაართვეს ჯვრის მონასტერი ქართველებს და გადააქციეს მეჩეთად, მაგრამ 1305 წ. ისევ უკანვე დაუბრუნეს ქართველებს.

1320 წ., მოგზაურების სიტყვით, ჯვრის მონასტერი ეკლესიებით ეკუთვნოდა ქართველებს. 1520 წ., როდესაც იერუსალიმი ოსმალებმა დაიპყრეს, უკანასკნელთ მოხსენდა, რომ ჯვრის მონასტერი ქართველების საკუთრებააო.

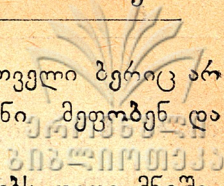
მე-XVII საუკუნეში ჯვრის მონასტერი მთლად განახლებული იყო არხიმანდრიტი ნიკოლოზ ხო-

⁴⁾ „Описание Грузинскихъ памятниковъ въ св. Землѣ и на Синаѣ“, გვ. 83 — ა. ცაგარლისა.

⁵⁾ Каталогъ рукописей монастыря св. Креста (Правос. Палест. Сборникъ, т. IV, стр. 142—147) — ა. ცაგარლისა.

⁶⁾ Путешествіе Даниіла: Изд. Пров. Пал. общ. Спб. 1885 г., გვ. 83.

⁷⁾ Памятн. Груз. стар. въ Св. Зем. и на Син. გვ. 94. ა. ცაგარლისა.

ლოკაშვილის და სამეგრელოს მფლობელის ლევან დადიანისაგან. ეს მონასტერი, ტობლერის სიტყვით, საქართველოდგან იღებდა კერძო შემოწირულების გარდა, 12 ათას პიასტრს. მე-XVII საუკ. ბოლოს, როდესაც მონასტერს 100,000 ტალერი დაედო მაჰმადიანებისა, ეს ფულები მთლად ქართველებისაგან იქმნა გადახდილი.

მე-XVIII ს. პირველ ნახევარში სხვათა შორის ჯვრის მონასტერი ინახულა შესანიშნავ რუსის მოგზაურმა ბარსკიმ. ბარსკი ამბობს, რომ ჯვარის მონასტერი შესანიშნავად მორთულ-მოკაზმულიაო („внутри zelo благозрочно“). ამასთან ის დასძენს, რომ ეკლესიაში მრავალი სურათებია საქართველოს მეფეთა და პატრიარხთა; რომ მონასტერი აღშენებულია საქართველოს მეფის ტატიანისაგან(?) (უნდა იყოს „დადიანისაგან“) და სხვა და სხვა...⁸⁾ ტიმოთე გაბაშვილს, რომელიც ამ მონასტერში ყოფილა წასულ საუკუნის მეორე ნახევარში, აქ უნახავს ბევრი ქართველი ბერები და აუარებელი ქართული წიგნები⁹⁾.

1820 წ. მოგზაურს შოლცს ჯვარის მონასტერში უნახავს ოთხასამდის ქართული ხელნაწერები; ტიშენდორფსაც 1846 წ. უნახავს აქვე თითქმის იმდენივე¹⁰⁾.

1858 წ. აქ ყოფილა რუსი არქიმანდრიტი ლეონიდე და უნახავს ერთს კუთხეში უპატრონოდ მიყრილი «труды грузинских рукописных книг, оставленных на жертву сырости, червей и зеленых скорпионов»...^{*} და მართლაც ვის უნდა მოეარნა, შეენახა და ეზრუნა ამ ძვირფას ქართველთა ნაშთებისათვის, როდესაც ქართველთა ოფლით და ქონებით აღშენებული მონასტრისაგან მე-XVIII საუკუნეში ბერძნებმა მთლად განდევნეს ქართველები. მათ ისარგებლეს იმისთანა დროთი, როდესაც საქართველო განსაცდელში იყო პოლიტიკურად და დაისაკუთრეს ქართველთა ძვირფასი ნაშთი.

⁸⁾ Странствования В. Г. Барскаго по св. мѣстамъ съ 1723—1747 г. I т., стр. 335.

⁹⁾ „მოგზაურობა...“ ტიმოთესა, გვ. 148—149; 154 156; 158—162.

¹⁰⁾ „Описание Груз. Намят...“, გვ. 101—ა. ცაგარლისა.

^{*}) „Чтения московскаго общества Истор. и древностей“ 1871 წ. II განყ. I ტ., გვ. 8—9.

დღეს აქ, სავალალოდ, ერთი ქართველი ბერიც არ მოიპოება! სწორედ რომ „დრონი მეფობენ და დრონი გლახაკობენ“...²⁾

ჯვარის და ივერიის მონასტრებს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდათ საქართველოსთვის. აქ პირველად აღენთო ლამპარი ქართველთა სწავლა-განათლებისა. აქ გადაითარგმნა თავდაპირველად საეკლესიო წიგნები. აქ დაიწერა მრავალი საღვთისმეტყველო, ისტორიული და ფილოსოფიური ორიგინალური თხზულებები. აქ დაარსდა შესანიშნავი წიგნთსაცავები, რომლებითაც სარგებლობდა ყველა სწავლამეცნიერების მწყურვალე ქართველი. აქ არსებობდა შკოლა კოლიგრაფიისა. აქვე იწერებოდა და მერე ათასობით იგზავნებოდა საქართველოს ყოველს კუთხეში მრავალი წიგნები.³⁾

ამ მონასტრებში დაწერილი და აქვე გადაწერილი წიგნები ბლომად მოიპოვებოდა დღესაც ევროპის ყველა შესანიშნავ ბიბლიოთეკებში (პარიზში, ბერლინში, რომში, პეტერბურგში და სხვ.). აქვე იზრდებოდა და ფრთებს ისხამდა ქართველების ეროვნული თვით-ცნობიერება. აქ ვარჯიშობდა ქართველთა გონება და აქვე საკვირველის სიცხადით მტკიცდებოდა მათი ნიჭი. აქ აღიზარდნენ ისეთნი მალალ-ნიჭიერნი ქართველთა მწერალნი, როგორნიც იყვნენ გიორგი და ექვთიმე მთაწმინდლები, პატრიწი, შოთა რუსთაველი და სხვ. აქვე „დამშვენდა, დატკბა, შემუშავდა ენა ივერთა“, რომლის „სმენა დღესაც გვატკბობს ამერ-იმერთა“. აქვე...

„მაგვამ რისთვის და რად გვინდა მის მოგონება, რაც რომ ეოფიდა, წარსულა და აღარ იქნება, რაც ფაქტს აწუხებს, გულის აკვნესებს და სულსა სტან-
[ჯავს,
რაც რომ მდიდასა ფანტაზიას და ზღაპარსა ჰგავს?“⁴⁾

იპ. ვართაგავა.

ქ. სიმფეროპოლი.

²⁾ წყაროები ჯვარის მონასტრის შესახებ, გარდა ზემოთ ნახვებისა: „ქრონიკები“... თ. ქორდანისი 148—155; 130, 177; «საქართ. ისტორია»—ბაქრაძისა გვ. 224, 259; 230—236; „Истор. Груз. церкв.“ პ. იოსელიანისა —80 გვ. „Жур. Мир. Нар. Просв.“ ტ. 40, გვ. 222; «Православ. Палес. Сборн.» вып. 10, გვ. 37—42, 47—48; «Труды V арх. съѣзда», გვ. 328—215...

³⁾ «Очерки по Истор. Груз. словест. вып. I»—ხახანაშვილისა.

⁴⁾ ლექსები ვ. ორბელიანის, გვ. 52.

მართლმადიდებლობით—ქრისტიანებრივის სა-
ეკლესიო სასოგადოებრივის ღვთის მსახურე-
ბის განმარტება.

გაგრძელება *)

ადამიანს თანდაყოლილი და ღრმად ჩანგრეუ-
ლი აქვს თვის ბუნებაში ლტოლვილება ღვთისადმი;
მას სურს შეუერთდეს უფალს მთელის თვისის არ-
სებით; მას სწადს ყოველი თვისი მოქმედება, მთე-
ლი თვისი ცხოვრება შეუთანხმოს ღვთაებრივს ნებას.
ხოლო თუ რანაირი უნდა იყოს მისი ცხოვრება,
თუ როგორ შეუძლია მას მოიპოვოს საბედნიერო
ცხოველი კავშირი ღმერთთანა, ამას იგი ტყობი-
ლობს შინაგან ბუნებრივ—ზნეობით კანონისაგან,
ანუ სინილისაგან, და გარეგან წერილობით—ზნე-
ობრივ კანონისაგან, ანუ საღმთო განცხადებისაგან,
საღმთო წერილისაგან. შინაგანი ზნეობრივი კანო-
ნი არის ნიჭი ღვთისაგან კაცისადმი მოცემული, და
იგი ასწავლის მას, თუ რა უნდა ქმნას მან და რას
უნდა ერიდოს, თუ რა არის კეთილი, ღვთისათვის
სასიამოვნო და ადამიანის სულისათვის სასიკეთო,
და რა არის ბოროტი, კაცის სულის დამღუპველი
და ღვთის განმარისხებელი, და ნება დართულ კე-
თილ-მოქმედებისთვის აჯილდოებს მას, გვირის კმა-
ყოფილებას, სიხარულს, ხოლო აკრძალულ ბიწიერ
ქცევისათვის სჯის, ქენჯნის, აღავსებს მას უსიამოვნ-
ობით. გარნა, უფრო ცხადად, გარკვევით, დაჭე-
შმარტებით კაცი გებულობს მას, თუ რა არის
საჭირო ნამდვილის უტყუარის ბედნიერების შესა-
ძენად, ღმერთთან დასაკავშირებლად, გარეგანის
წერილობითის კანონისაგან, ანუ განცხადებისაგან.
უფალმა სხვა-და-სხვა ღროს და სხვა-და-სხვა წმ.
კაცების პირით კაცობრიობას აუწყა, თუ რა არის
ადამიანის დანიშნულება, თუ როგორი უნდა იყოს
მისი ცხოვრება. აი ეს ორი კანონი—სინილისი და
განცხადება—გვეუბნება, რომ ადამიანმა უნდა აქოს-
ადიდოს უფალი, უნდა აღიდოს როგორც საქმით,

ისე სიტყვით, როგორც კეთილ-მოქმედებით, ისე
სიტყვიერის მსახურებით, ანუ ლოცვით. სიტყვიე-
რის ღვთისმსახურების, ანუ ლოცვის საჭიროება
წარმოსდგება თვით ჩვენის ბუნების თვისებისაგან.
ჩვენს სულსა და ხორცს შუა ისეთი მჭიდრო კავ-
შირია, რომ ყოველივე სულიერ მოძრაობას თავის-
თავად თან ყვება შესაფერი გარეგანი მოძრაობა;
ყოველი აზრი, გრძობა და სურვილი გამოიხატება
სხვა-და-სხვა სიტყვებითა, სახის გამომეტყველებით
და სხეულის ნაწილების მოძრაობით. ამიტომ რე-
ლიგიური (სარწმუნოებრივი) აზრებიც, გრძობები
და სურვილები ამ აუცილებელ კანონს ემორჩილე-
ბიან; ისინი სულში წარმოშობისათანავე ცხად იყო-
ფიან, ხდებიან თვალ-საჩინო ამა თუ იმ სიტყვებითა
და მოქმედებებით. ამას გარდა, როცა რელიგიური
აზრები, გრძობები და სურვილები სიტყვებით წარ-
მოითქმებიან, მაშინ ისინი, როგორც საერთოდ, ყვე-
ლა სულიერნი მოძრაობანი, უფრო ცხადი, ნათელი
და ძლიერი ხდებიან; მაშინ ადამიანი უფრო ცხოვ-
ლად და ღრმად იმსჯელება იმათ მიერ. გარეგანი
სიტყვიერი ღვთისმსახურება არის ორნაირი, კერძო,
რომელიც ყოველ ადგილსა და ღროს, ყოველ ადა-
მიანის მიერ სრულდება, და საზოგადოებრივი, რო-
მელიც ერთს დაწესებულს ადგილს, ე. ი. ეკლესი-
აში, დადებულ ღროს და დადგენილ პირთა მიერ,
ესე იგი სამღვდლო მოსამსახურეთა მიერ სრულ-
დება. ქრისტიანენი უნდა ემსახურობდნენ უფალსა,
უნდა ლოცულობდნენ როგორც კერძოდ, თვის
სახლში, ისე ტაძარშიც, შემდეგის მიზნებისა გამო.
ქრისტიანენი, როგორც ერთის სარწმუნოების მიმ-
დევარნი, როგორც აღნთებულნი სიყვარულითა
ერთის მაცხოვრისადმი, როგორც გამსჭვალულნი
ერთნაირის აზრებითა, გრძობებით და სურვილე-
ბით, ვალდებულნი არიან იქონიონ ერთობა, კავ-
შირი ყოველივე საქმეში, კერძოდ, ლოცვაშიც;
ისინი უნდა დიდებისმეტყველებდნენ უფალსა ერთი-
თა პირითა და ერთითა გულითა; ხოლო ესეთი
ერთობა უფრო ცხადივ გამოიხატება საეკლესიო
საზოგადოებრივ ღვთისმსახურებაში. შემდეგ, გამო-
ცდილი და შემჩნეულია, რომ თუ კაცი რომელიმე
საქმეს მარტოდ ადგია და თანამომქმედნი არა ჰყავს,
იგი ვერ იჩენს ჯეროვან სიხალისეს, სიცხოველეს,
მუყაითობას თვის საქმეში; ხოლო თუ მასთან ერ-
თად სხვებიც მოქმედებენ, მაშინ იგი სხვების მაგა-

*) იხ. „მწყემსი“ № 17—18. 1901 წ.

ლითით წაქეზებული უფრო ბეჯითად და მხურვალედ ეკიდება საქმეს. აგრეთვე, როცა ადამიანი ეკლესიაში სდგას, მლოცველებს ხედავს, მაშინ იგი უფრო გულთ, კრძალვით და სასოებით ლოცულობს და მთელის თვის არსებით ისწრაფვის ღვთისადმი; და ხშირად, კიდევაც რომ არ უნდოდეს ლოცვა, მაინც იძულებული გახდება ცოტახანს მაინც აღაპყროს ღვთისადმი გონება და გული; და ამით მის სულის ზრდას ხელი ეწყობა. მერე, ისიც უნდა ითქვას, რომ ქრისტიანთა უდიადესი უმრავლესობა ისეთ პირობებში არის, რომ მათ არ შეუძლიათ თავისუფლად, ხელშეუშლელად ილოცონ თვის სახლში; ტაძარში კი ყველას შეუძლია ილოცოს დაუბრკოლებლად.

საეკლესიო საზოგადოებრივი ღვთისმსახურება საღამოდან იწყება, მიხედვით იმისა, რომ ქვეყნის არსებობა, როგორც საღმთო წერილი მოგვითხრობს (შექმნა 1, 5), საღამოთი დაიწყო. საღამოს ჟამს სრულდება ეგრედ წოდებული მწუხრი. ეს ღვთისმსახურება შესდგება ისეთის ლოცვებისა, საგლობლებისა, საკითხავების და მოქმედებისაგან, რომლებიც შეეფერებიან იმ დედა აზრს, რომლის გამოსახატავდაც იგი დაწესებულია. საღამოს სიბნელე მოგვაგონებს ძველის აღთქმის დროთა, რომელნიც ახალის აღთქმის დროთა შედარებით, აირდილად ითვლებიან. მწუხრი თვისის შინაარსით თვალწინ გვიყენებს ძველის აღთქმის დროთა უმთავრესს შემთხვევებს: 1) ქვეყნის შექმნას, 2) პირველთ კაცთა ნეტარებით მდგომარეობას სამოთხეში, 3) მათ შეცოდებას, 4) ღვთის მიერ მიცემულ აღთქმას მაცხოვარზე, 5) კაცობრიობის რწმენას მხსნელისადმი და 6) ხალხის მომზადებას მაცხოვრის მისაღებად წინასწარმეტყველებათა და მომსწავებლობათა საშვალებით. ამის გამო, ქრისტიანეს, მწუხრის მოსმენის დროს, მმართველს მოგონება იმისა, თუ როგორ შექმნა ქვეყანა ყოვლის შემძლებელმა და ყოვლად სახიერმა ღმერთმა, თუ როგორი უპირატესობა მისცა მან ადამიანს სხვათა ქმნილებათა წინაშე, შეამკო უმაღლესის ღირსებებით და დასახლა ედემის ბაღში, თუ როგორ დაახლოვებულები იყვნენ პირველი ადამიანები ღმერთთან და რა ბედნიერებაში იმყოფებოდნენ, თუ როგორ გარდავიდნენ იგინი ღვთის ნებას, დაარღვიეს მისი მცნება, მისცეს ადგილი თვის ბუნებაში ცოდვას, განდევნილ

იქმნენ სამოთხიდან, თუ როგორ მისცა ყოვლად მოწყალე ღმერთმა შეცოდებულ კაცობრიობას იმედი ცხოვნებისა მაცხოვრის მოსვლით სოფლად, თუ როგორ ილტვოდა კაცობრიობა ღვთისადმი, ელოდებოდა მაცხოვრის მოსვლას და ემზადებოდა მის მისაღებად.

განვიხილოთ ცალ-ცალკე მწუხრის უმთავრესი წარმოთქმანი, საგლობელნი, საკითხავნი და მოქმედებანი იმ რიგზე, რა წესითაც ისინი სრულდებიან, მისდევენ ერთიმეორეს. დიდ დღესასწაულებში მწუხრი სრულდება შეერთებით იმ საეკლესიო სამსახურთან, რომელსაც სახელად ქვია ცისკარი და რომელიც ჩვეულებრივ დილით, გათენებისას სრულდება. როცა მწუხრი ცისკართან ერთად სრულდება, მაშინ ამ ღვთისმსახურებას უწოდებენ ღამისთევად; უწოდებენ ღამისთევად მისთვის, რომ ზოგიერთ მონასტრებში ეს საეკლესიო სამსახურნი, საღამოს დაწყებულნი დილამდის გრძელდებიან, და ასე მლოცველები მთელს ღამეს ლოცვაში ატარებენ, ათევენ. ღამის თევა განსხვავებული საესებითა, განგრძობით და ბრწყინვალეობით სრულდება. ჩვენ აქ ვილაპარაკოთ ღამისთევის ლოცვაზე, ჯერ მწუხრზე.

მწუხრის დაწყების წინ საეკლესიო მსახურნი: მღვდელი და მთავარ-დიაკონი შეიმოსებიან, პირველი შეიმოსს ოლარსა და ფელონს, მეორე სტიხარსა და გინგილასა. სიწმიდე ადგილისა და სიღიადე ღვთისმსახურებისა მოითხოვს, რომ სამღვდლო პირთა საეკლესიო სამსახურის აღსრულების დროს ეცვათ განსაკუთრებული, ბრწყინვალე სამოსელი და არა ჩვეულებრივი, სოფლიური ტანთსაცმელი. ამას გარდა, განსაკუთრებით სამოსელი სამღვდლო პირთათვის საჭიროა სანიშნებლად იმისა, რომ მათ ღვთისა და საზოგადოებისაგან მიღებული აქვთ მონდობილება და უფლება მღვდელ-მოქმედებისა. ოლარი, კისერზე ჩამოსაკიდებელი და წინ დაშვებული გრძელი, განიერი სამოსელი, არის ნიშანი მღვდლობის მაღლისა და გამომეტყველი იმისა, რომ მღვდელს ზედ ადგას იესო ქრისტეს უღელი, რომ იგი ემორჩილება მაცხოვარს და აგრცელებს მისს სწავლა-მოძღვრებას. ფელონი, განიერი, უკანიდან გრძელი, წინიდან მოკლე, უსახელოებო სამოსი, მოასწავებს იმ სამოსელს, რომელიც მოასხეს მაცხოვარს წვალების დროს: და იგი უნდა გვაგონებ-

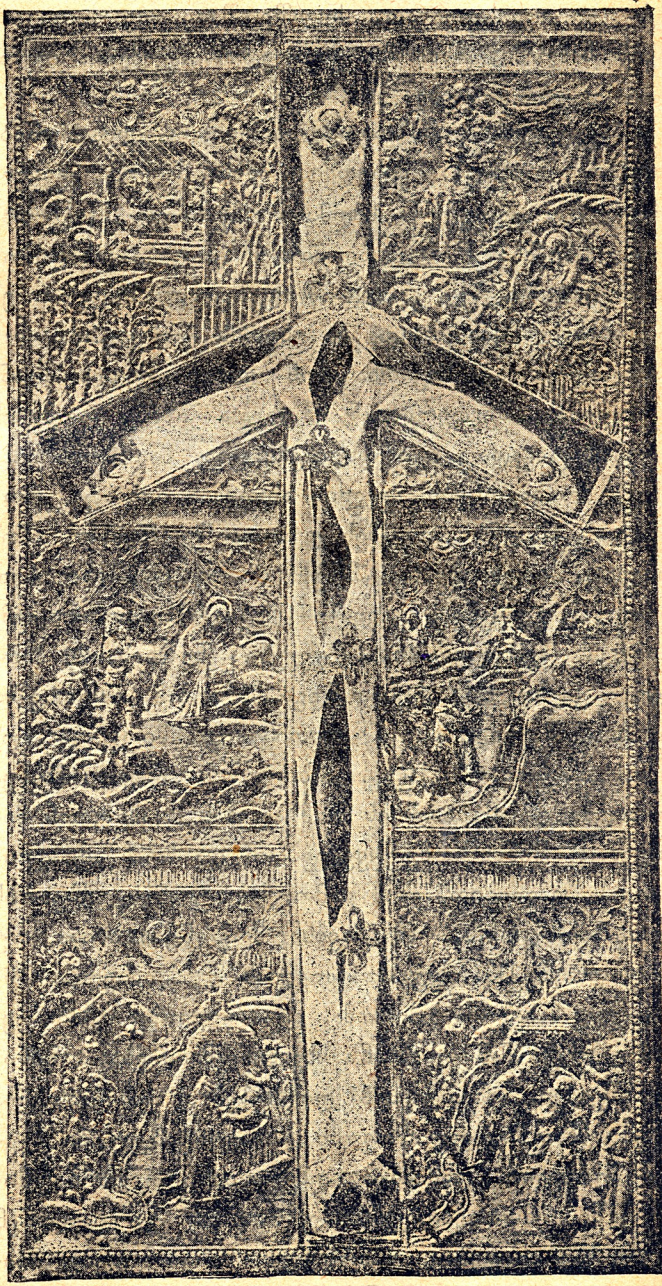
დეს, რომ მღვდელი ღვთისმსახურების დროს წარმოადგენს თვით უფალსა იესო ქრისტესა, რომელიცა შესწირა თვისი თავი კაცობრიობის გამოსახსნელად ცოდვისაგან. ასე, როცა ვიხილავთ მღვდელს, ოღრითა და ფელონით შემოსილს, ჩვენ უნდა წარმოვიდგინოთ, რომ იგი არის მომავლიერ მაცხოვრისა, რომ იგი თვით ღვთისგან არის დაყენებული ერის დასამწყვდელად, კაცთა ზეასაყვანად ღვთისადმი. სტიხარი, სწორე, გრძელი და სახელოებიანი სამოსელი, არის ნიშანი ცხოვნებისა, დამშვიდებულ სინილისისა, უმანკო ცხოვრებისა, გინგილა, გრძელი, ლენტის მსგავსი, მხარზე გადაკიდებული სამოსი, მოასწავებს ანგელოსის ფრთებსა. ამგვარად, მთავარ-დიაკვნის სამოსელი მოასწავებს იმას, რომ იგი აღჭურვილია სულიერის სიწმიდით და ემგზავება ანგელოსს, რომელიც ღვთის საყდრის წინაშე სდგას და მას ემსახურება.

სანამ სამღვდლო პირნი შეიმოსებოდნენ, მანამ რომელიმე საეკლესიო მოსამსახურეთაგანი საკურთხეველში, კანკელის წინ და ყოველგან ეკლესიაში ხატების წინ სანთლებს დაანთებს. სანთლების აღნთება, ერთის მხრით, ნიშნავს მას, რომ ღმერთი არის წყარო სინათლისა, რომ იგი ყოველსა მორწმუნეს განანათლებს მადლითა და ჭეშმარიტებით, და მეორეს მხრით, იმას, რომ ქრისტიანე მხურვალის (ცეცხლი, ალი) და წმიდის (თაფლის სანთელი) გულით უნდა ლოცულობდეს. მლოცველები ღვთისმსახურების დაწყებამდისავე უნდა მოემზადნენ ლოცვისათვის. მათ უნდა დაუტეონ ყოველივე სოფლიური ფიქრი და ზრუნვა, აღამაღლონ თვისი გონება ღვთისადმი, გაითვალისწინონ სიდიადე და მნიშვნელობა იმ საქმისა, რისთვისაც ეკლესიაში შეკრებულან, წარმოიდგინონ დიდებულობა და სიწმიდე ღვთისა, შეიგონ თვისი ცოდვიანობა და უღირსობა ღვთის წინაშე და ამით გაიმსჭვალონ ღრმა კრძალულებითა უფლისადმი. რომ უფრო ჯეროვანად მოამზადონ თვისი თავი, განაწყონ თვისი სული ღვთის სავედრებლად, ამისთვის მათ უნდა მიაპყრან თვისი თვალი და დააკვირდნენ წმ. ხატებს. უფალის მაცხოვრის და წმინდანების სახეების და მათ ცხოვრებიდან სხვა-და-სხვა შემთხვევების გამოხატულებათა ხილვით, გონება დაფანტული და ბიწიერ ფიქრებით დამძიმებული ადამიანი უფრო

ადვილად მოაშორებს თვისს ყურადღებას ქვეყნიურ საგნებს და დაამყარებს ზეციურ საგნებზე, უფრო ნათლად და ცოცხლად წარმოიდგენს მაცხოვარსა და წმიდანებს და მათ მოქმედებებს; ხოლო ამ მოგონებით მას დაებადება ღრმა და ძლიერი სურვილი ამა სოფლიურ ცხოვრების უარყოფისა, სათნოებათა შესისხლხორცებისა და ღმერთთან ცხოველის კავშირის მოპოებისა.

კატახაძე.

(შემდეგი იქნება)

წინოს ჯვარი.

ზირველი ექსარხოსი საქართველოს მთავარ-ეპისკოპოსი
ვარლამი, რომელიც კარდაიტვალს რუსეთში—ნიუნ-
ნგუგორდში.

ზირველი ექსარხოსი მთავარ-ეპისკოპოსი თეოფილაქტე
რუსთავანი.

ქართული
ბიბლიოთეკა

ბ ნ ივ. კერესელიძის მოსაგონარად.

ზოგიერთი კეთილი კაცი, როგორც თავის ცხოვრებაში, აგრეთვე თავის ცხოვრების შემდეგაც ქველ-მოქმედებით შესამჩნევია ხალხმე. განსვენებული გიორგი ქართველიშვილი ყველამ კარგად იცის, რა გულკეთილი და ქველ მოქმედი კაცი იყო. მის დამარხვის დროს ჩვენ ქართველთა სასირცხოდ საზოგადოებამ შენიშნა, რომ განსვენებული ივანე კერესელიძის საფლავი თითქმის მივიწყებულია და რომ ბ. იოსებ მერკვილაძეს არ დაენიშნა რამდენჯერმე საფლავის ადგილი უბრალო სახელგაერის წარწერით—ვერც არავინ მიაგნებდა მას. ჩვენ ბევრს არაფერს ვიტყვი ბ. ივანე კერესელიძეზე—რადგანაც ყოველმა შეგნებულმა ქართველმა კარგად უნდა იცოდეს, თუ ვინ არის იგი. ეს ის კაცი იყო, რომელმაც ნახევარი საუკუნის წინად დაიწყო ჟურნალ „ცისკრის“ გამოცემა და ამნაირად აჩვენა ხალხს ბეჭდური სიტყვის კითხვას. თუ კი რაიმე სამსახური მიუძღვის დრო-გამოშვებით გამოცემათ ხალხის გონებრივ წინსვლელობაში—მაშინ ბ. ივანე კერესელიძის ჟურნალსაც ამ მხრით თვალსაჩინო ამაგი გაუწევია ჩვენს საზოგადო ცხოვრებაში—და ისიც იმ დროს, როდესაც ეს საქმე მეტად ძნელი იყო და არავინაც მაზედ არა ჰფიქრობდა. ეხლა კი მაღლობელი შთამამელობა იმდენ სამაგიეროსაც არ უწევს ამ მოღვაწეს, რომ უბრალო ლოდით მაინც სახსო-

რად გახადოს იგი შემდეგი შთამამელობისათვის, რომელიც იმედია უფრო შეგნებულად პატივისმცემელი იქმნება თავისი მოღვაწეების.

ამ დღეს ბ-ნ იოსებ მერკვილაძეს უთავებია და შეუკრებია შეწირულება შეგნებულ დამსწრეთა შორის და შეუგროვებია სულ 133 მან. 25 კაპ. შემწირველთა შორის არის თუმნისა და ხუთი მანეთის შემწირველნიც. სხვათა შორის შეუწირავთ თ-დ ილ. ჭავჭავაძეს ერთი მანეთი და ნიკოლოზ ზებედეს ძეს ცხვეთაძეს სამი შაურა, ზოგიერთს სომხებს კი შეუწირავთ თითო მანეთი.

7 ოქტომბერს კრება იყო დანიშნული ივ. კერესელიძის საფლავზე ძეგლის დადგმის შესახებ მოსალაპარაკებლად. თუმცა განცხადებაში ეწერა: „კრებაზედ დასწრება ყველას შეუძლიან“-ო, მაგ-

რამ მაინც მთელს თბილისის ქართველობაში მხოლოდ შვიდი აღმოჩენილა, რომელთაც გამოუჩენიათ ყურადღება ამ საქმისადმი. ამ პირთ დაუვალებიათ სოფრომ მგალობლიშვილისთვის, მოელაპარაკოს მოიჯარადრეს, თუ რამდენად დაჯდება ალგეთის ქვის ლოდის ჩამოტანა თბილისში, სიგრძით 3, სიგანით 2 და სიმაღლით 1 ალაბისა, აგრეთვე ირგვლივ მოაჯირის გაკეთებაც.

დიდი შეცდომა მოუა საზოგადოებას, თუ ალგეთის ქვა ამჯობინა კურსების მშენიერ კასალ ქვას, რომელიც თითქმის მეტი აღარ დაჯდება და გაძლებით კი საუკუნოა. ჩვენ გვინახავს ალგეთის ქვის ლოდი, რომელიც მოკლეს ხანში დაშლილიყო, ამიტომაც ვაბრთხილებთ კომიტეტს, რადგანაც საკეთილო საქმე განუზრახავთ, ამ შეცდომაში მაინც ნუ ჩავარდებიან.

თ მ მ ი ღ ა .

ვიხილე კაცი მე თემიდაში დასატანჯავად გამსადებული, მას კარს ვხვივნენ გროვა ჯალათთა შურის ძიებით აღტყინებულნი.

საზინდარს ბრალს სდებდენ უძანკო კაცსა შური და ძტრობა განმხინებული, და მომაგონდა მაშინ ძართალი თხემისა ადგილს განქიქებული.

არავინა სჩნდა მშველი ძართლისა სიცრუემ სძლია სიმართლე წრფელი, ჭბუნვით ხედვიდა ახალს თემიდას ძველის თემიდის უძანკო მსხვერპლი.

ვიხილე კაცი მე თემიდაში იუდის ბუხდით გამტყუნებული, და წარმომიდგა მაშინ უფალი კოლეკოთის მთაზე ჯვარ-კიდებული...
ქაისხრო გელავანი.

მეფოს ძე
იოანე ბატონიშვილი.

გაიოზ მღვდელ-მთავარი.

მწარმე ფიქრები

სწორეთ შესანიშნავი სტატია წავიკითხე რუსეთის ერთ საეპარქიო ჟურნალში. ერთ კაცს გრაფ ტოლსტოის სურათი ჰქონებია სახლში, მაგრამ იმ დროიდან, რაც გრაფი შეაჩვენეს, იმ კაცს გრაფის სახე შეშლილად და საშიშრად ეჩვენება თურმე. ეს მიტომო, ამბობს ავტორი, რადგან ეშმაკი დაეპატრონა გრაფს შეჩვენების შემდეგ და ამიტომ მისი პირის სახეც შეიშალაო. მეორე იწერება, რომ მე ეშმაკი დაინახე გრაფის სურათის თავზეო. ძლიერ გვაკვირვებს უკანასკნელის აზრი. ეშმაკი ხომ სულიერი არსება არის და მან როგორ დაინახა იგი?!

თურმე ყველაფერი შეიძლება, მაგრამ ჩვენისთანა სოფელში მიყრუებულთ არ ვიციო!.. დავიწყე გაზეთების კითხვა და შესანიშნავი ამბავი

წავიკითხე. ერთ დიდებულს ინგლისელ მთავარ-ეპისკოპოსს მიუწერია თავის სამწყსოსთვის, რომ ჩვენ სწორეთ მიტომ ვერ ვაჯობეთ და ვერ ამოვსწყვიტეთ ბურები, რადგან შეცოდებული ჭართ ღვთის წინაშეო. შემდეგ ეს მთავარ ეპისკოპოსი ევედრება ყველას და ურჩევს, რომ ერთ-ერთი დღე ვიუქმოთ, ვილოცოთ, რომ ღმერთმა მოგვიტეოს ჩვენი ცოდვები და შემდეგ ღმერთი მოგვცემს ღონეს, ხერხს და ძალას, რომ სულ გადავაშენოთ ბურებიო!.. ღმერთო, რა დროს შევესწართ! ბურები ხომ ქრისტიანებია და ისინიც ხომ ლოცვილობენ ღვთის წინაშე და ევედრებიან დაგვიფარე, ღმერთო, ინგლისელებისაგანო?.. კრიუგერი მოსესა და არონივით ლოცვილობს თავის მემამულეთათვის... აქ რომელს გაუგონოს ღმერთმა?..

სოფლის ხუცესი.

კატეხის სადაზროდანი.

—სეკარდამო შთავრება, ეს—ეფუა არას, რამელსაც უკელა ვერ დაინახავს.

—ჭეშმარიტ დიდ-კაცად ის იწოდება, რომელიც სხვათა სსარკებოდ ცნურვის

—დიდი კაცი მით არას აღვიდად შესატყობი, რომ მას ყოველ საქმეში ზირველად სსოცად სარკებლობა აქვს სსხეში.

—დიდი კაცები კარდაცვალების შემდეგ უფრო იტყევენ ურადლებას, ისე როგორც ვასკულაფნი თავის გაჭრების შემდეგ.

—თუ სსხეღმწიფეში დიდი საქმე არა არის რა გასაკეთებელი, არც დიდი კაცები იქნებიან.

—მხოლოდ დიდ კაცებს აქვთ დიდი ნაკლუფება.

—დიდად იწოდება მხოლოდ ის, რაც მტკიცეა. მტკიცეა მხოლოდ სიმართლე.

—ის, რომელიც ჭაფრს იურის კაცზე და ცდილობს მტრებით კარდაუხადოს შეურაცხეთა, არ იწოდება გულ-კეთილად და დიდ-კაცად.

—წოდება დიდებულობის ვერ დააჯილდფის კაცს იმ თავისუფლებით, რომელსაც დაკარგვენ ხელმე, რცა ხელმწიფედ განდებებიან.

—ჭეშმარიტი დიდებულება მდგომარეობს მასში, რომ თავის თავი დაიჭირა რიგანად.

—კაცის დიდება და ბრწეინვალება გულშია და არა თავში.

—ჭეშმარიტი კაცის სადიდებლად სსჭირა არ არას სხვის დამდაბლება.

ჭეშმარიტ დიდებულ კაცებს როგორც მათი დიდებულობის დრც ისე მათ დამდაბლების დრცაც აქებენ და ადიდებენ.

საისტორიო მასალია.

უგანათლებულესო მეფის ძევ მოწყალევე ხელმწიფევი!

ამას წინათ ჰასანას ხელით წიგნი გებოძებინათ, პასუხი მოგახსენე; თქვენის უგანათლებულესობის შეუძლოთ ყოფნაც მესმის და თქვენც მოგვწერათ. იარანალისაგან თქვენთან მოწერილი წიგნის ასლი გეთხოვნათ, ისევე ამ ჰასანას ხელით გაახელ. ამაზე

სარწმუნოთ უნდა ბრძანდებოდეთ, რომ მე თქვენ ტყუილს არას მოგწერთ; თუ დამიჯერებთ, თქვენი სრული ჭეშმარიტი სიტყვა იარანალს ნსვეტავეს, დიახ კარგი კეთილი კაცია; ყოვლისფრით თქვენთვის კეთილს ეცდება. თქვენიც მანდ დავიანება არა სჯობს. აქაური საქმეები კარგად მოხსენებული არა გაქვს; ღმერთსა ვფიცავ, ამ ოც დღეზე შეიტყოფ, რომ რამდენს რიგათ ჯარები წამოვა, ესენი არა მალვენ, მასუკან რომ კიდევ მობძანდეთ, მაგდენი პატრივი არ გექნებათ და ეხლა ჟამია. იარანალს კიდევ ჩემთვის თქვენ გამოისათ დიახ კარგი წიგნი მოეწერა; შენ ნუ მომიკვდები, დიდათ ბედნიერი იქნები, რომ მობძანდეთ. გუდლოვიჩიც მოდის, ამ თხუთმეტ დღეზე ქალაქს შემოვა, უწინ რომ ღიონიაზე გუდლოვიჩი იყო, ის არის. ახლა რომ თქვენი წიგნი მოუვა ამ იარანალს, იმას უჩვენებს, ამისთანა კაცი კარგია, რომ თქვენთან მოლაპარაკე იყოს. რაც ფიქრი გაქვს, სწორეთ მოსწერე იარანალს; ნუ დაჰფარავ და ნურც შენს სიტყვას შესცვლი, თორემ ესენი არათერში არ გენდობიან. ჩემი რჩევა ხომ უწინაც მომიწერია: ავრე მანდ ცხოვრებას აქ რომ დაქერილი იყო, ის გირჩევიან. თქვენ იმისი ფიქრი გაქვსთ, რუსეთს წამიყვანენო; ღმერთს ერწმუნე, თქვენ რომ თქვენის ნებით მობრძანდეთ და მეფობას გარდა, რასაც არხით ხელმწიფესა სთხოვთ, იმას აღვისრულებს, მე აქამდის ვიცი. (თუ გებრინება, ვისაც თქვენ მანდ ენდობით, ის გამოგზავნე). ამ ჩემი წიგნის პასუხს. ნულარ დაავიანებ. იარანალს სწორე წიგნი მოსწერე; მეც ასეთი წიგნი მომწერე, სწორე იყოს, რომ გუდლოვიჩს უჩვენო; ვგება ღმერთმან ქნას, თქვენთვის ერთი კარგი საქმე გარიგდეს. ამაზე კარგი ხათირჯამი ბრძანდებოდეთ, რომ მე შენ ტყუილს და სიცრუით არას მოგახსენებ, ვინცავინ თქვენ გახლავან, როდესაც თქვენ მობძანდებით, ვისთვისაც გნებავთ წყალობასაც გაურიგებთ. სხვას ჩემს სიტყვას, კიდევ ეს ჰასანა მოგახსენებს და ნება თქვენიან. ამას წინათ რომ თქვენგან კაცი დავიბარე, თუ გნებავდეს ვისაც ენდობოდე გამოგვიგზავნე და ისევე მალე გაახლებ.

ენკენისთვის გ (3)
ქნკ. უჟდ (1806).

ოსებს

ქ. ბრწყინვალეს თავადს ბებუთოვს
მეფის ძე ალექსანდრე

სიყვარულით მოგიკითხავთ. მერე თქვენი წიგნი მოგვივიდა მაჰმადას ხელით, მოგეწერათ, რომ სამთავ იარანლებს წიგნი მისწერეთ; მე ხომ იმ ახალ მოსულებს ვერცერთს ვერ ვიცნობ; მე რათ უნდა მივსწერო წიგნი, მაგათან რა საქმე მაქვს. ღენერალ მაიორს ნესვეტაევს წიგნი შეეწერა და რაც სრული ჩემი ჰაზრი იყო, იმის პასუხი მივსწერე და კიდევ როცა რომ იმათი წიგნი მამივა, მაშინ იმათაც პასუხს მოვახსენებ. მეორე ამას რომ მწერ ხათირჯამი იყო, მიენდე რუსებსაო და მერე მოწყალებას მოიღებს ყოვლად მოწყალე ხელმწიფე და ბედნიერი შეიქნებოა, ეს არ იცი, რომ მე მაგითი ხათირჯამი არ გავხდები; ჯერ რომ შენ ხათირჯამი არა ხარ, წამიყვანენ(ნ) თუ საქართველოში დამაყენებენ, მე როგორ გერწმუნო ან იმ ლუღო-ვიჩს როგორ ვერწმუნო; ეგ ის ლუღოვიჩია, რომ მეფეს ერეკლეს ამთენი ტყუილი წიგნი სწერა და იმედი აძლია, რომ ბოლოს იმის მიზეზით მაჰმადხანს ველარც სწორედ შეება და ველარც შეურიგდა და მოვიდა მაჰმადხან და წაახდინა ქალაქი და თუ ის არ დაინდო და ისე მათყუა, მე როგორ ვერწმუნო, რომ დამინდობდეს, და კიდევ ეს არ იცი, რომ თუ კი მოველ და მოვენდე, ალბათ რომ რაკი მანდ მოვალ ხელმწიფეს კიდევ ვნახავ, კიდევ ვისაქმებ და საქმესაც გავიროგებ; მაშინ ან შენი შემწეობა რათ მინდა და ან სხვისა...

ენკენისთვის კთ (29)
ქრკ. 494 (1806)

ალექსანდრე.

ქ. მის ბრწყინვალეობას თავადს ბებუთოვს

მეფის ძე ალექსანდრე სიყვარულით მოგიკითხავ. მერე შენი წიგნი მომივიდა და საკურლათ საჩქაროდ მაშურებ და ასე ჩქარა ჩემი მოსვლა როგორ იქნება. თუ თითონ ხემწიფის ხელწერილი არ მომივა, მე არც ლუღოვიჩის სიტყვით მოვალ და არც სხვის სიტყვით. არ იცი რომ მე ვგენი არათა მჩანს და არც არათ ჩავადებ. თუ თითონ ხემწიფის ხელწერილი არ მომივა, არც შენს სიტყვას ვერწმუნები და არც მაგათს. მახლას ეს არის, რომ რუსეთში რაც იარანალები არიან, სუყველას წიგნი რომ მომივიდეს არც ერთს ერთ ფულად არ ჩავაგ-

დებ, თუ ხემწიფის ხელწერილი არ მომივიდა არც ვერწმუნები და თუ ჩემი მოსვლა უნდა ხემწიფიდან ერთი ხელწერილი მომიტაინონ, რომ დავერწმუნო და კიდევ მოვალ და კიდევ ვემსახურები ხემწიფეს, და ასე არ იქნება, მე ამ წიგნის მიწერ-მოწერით არც მოვალ და არც იქნება და ნურც იმედი გაქვსთ, რომ მოვიდე მე ამეებითა. ღვინობისთვის იბ (12), ქრკ. 495 (1807)

ალექსანდრე

„მომამბე“ № 2 1900 წ.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

ტფილისის გუბერნიის თავად-აზნაურთა წინამძღოლს თავ. დ. ზ. მელიქიშვილს მოლოცვის დეპეშები მოუვიდა რუსეთისა და კავკასიის სხვადასხვა ადგილებიდან, დაწესებულებათა, მინისტრთა, მმართველთა და კერძო პირთაგან. მოგვყავს ზოგიერთი დეპეშა:

ბერსტორფიდან, ხელმწიფე დედოფლის მარამ თეოდორეს ასულისაგან: «მეტად მასიამოვნა იმ გრძნობებმა, რომელიც გამოთქმულია თქვენსა და თავ. ლორთქიფანიძის დეპეშებში. ვულოცავ ტფილისისა და ქუთაისის გუბერნიის თავად-აზნაურობათ სასიხარულო დღის იუბილეს და გულითადათ ვუსურვებ ძვირფასს კავკასიას ბედნიერებასა ჩვენის საყვარელის სამშობლოს სასახლოდა და სასიხარულოდ. მარამ».

სპალიდან, ხელმწიფე დედოფლის ალექსანდრას თეოდორეს ასულისაგან: „გულითადათ ვმადლობ ტფილისისა და ქუთაისის გუბერნიის თავად-აზნაურობათ იმ გრძნობებისათვის, რომელიც გამომიცხადეს დეპეშებით, საქართველოს რუსეთთან შეერთების დღის დღესასწაულის გამო. ცხოველის ყურადღებით თვალ-ყურს ვადევნებ დღესასწაულებს და ჩემს ლოცვას ვუერთებ ქართველის ერის ლოცვას სამშობლო მხარის კეთილ-დღეობისათვის. ალექსანდრას“.

დიდი მთავრის სერგი მიხეილის ძისაგან: „გულითადათ ვულოცავ თავად-აზნაურობას დღევანდელ მნიშვნელოვან დღეს. ღრმად ვწუხვარ, რომ, თუმცა დიდი სურვილი მქონდა, ვერ ვისარგებლე თქვენის მოწვევით და ვერ მივიღე მონაწილეობა ჩემის სამშობლოს დღესასწაულში სასიხარულო ისტორიულ დღის სახსოვრად.“

ფინანსთა მინისტრის ვიტტესი: „საქართველოს თავის ნებით რუსეთთან შეერთების ასის წლის დიდი მნიშვნელოვან დღესასწაულის დღეს გულითად მოლოცვას ვუგზავნი ქართველთა სახელოვან თავად-აზნაურობასა და მთელს კავკასიის მხარეს. საქართველოს რუსეთთან შეერთებამ მკვიდრ ნიადაგზე დაამყარა კავკასიის მხარის დამშვიდება და შემდეგ მისი სწრაფი კულტურული და ეკონომიური განვითარება. როგორც რუსი და ამასთანავე საქართველოში დაბადებული, გულწრფელად ვუსურვებ მთელს დედა-მიწაზე უმდიდრეს ქვეყანას—საქართველოს—განვითარებასა და აღყვავებასა და ყოველივე კეთილს ვუსურვებ საქართველოს თავად-აზნაურობას, რომელმაც ბევრი შრომა გასწია და ბევრი სისხლი დაღვარა თავის მამულის—საქართველოსი და საერთო სამშობლოს—რუსეთის კეთილ-დღეობისათვის. საქართველოს სახელოვან წარმომადგენლებში ყოველი რუსი დიდი ხანია უკვე ხედავს მფარველთა და მოღვაწეთ არა მარტო საქართველოსი, არამედ მთელის რუსეთის იმპერიისას“.

ზღვათა მინისტრის ტირტოვისაგან: „ზღვათა უწყება უერთდება რუსეთისათვის ღირს-სახსოვარ დღის დღესასწაულს,—იმ დღისას, როდესაც რუსეთი და საქართველო შეერთდნენ, და გულითადათ უსურვებს განაპირა ქვეყნებს შეკავშირდნენ მეფისა და სამშობლოს სასახელოდ“.

იუსტიციის მინისტრის მურავიოვისაგან: „სამწუხაროდ, არ შემძლიან დავესწრო საქართველოს სამეფოს რუსეთთან თავის ნებით შეერთების ასის წლის დღესასწაულს. გულითადათ გმადლობთ მოწვევისათვის და გულწრფელად გილოცავთ დიდ-მნიშვნელოვან დღესასწაულს“.

ნიკოლოზ დურნოვისაგან: „გულოცავ სახელოვან ქართველ თავად-აზნაურობას საქართველოს რუსეთთან შეერთების ასის წელიწადის შესრულებას. ვუსურვებ საქართველოს აღყვავებას. დღეს ჩამოვედი მოსკოვში და დღესასწაულებზე ჩამოსვლას ვეღარ მოვასწრებ. გიგზავნით წერილს“.

ვლადიმირის გუბერნიის თავად-აზნაურთა წინამძღოლის თავ, გოლიცინისა: „მეტად ვწუხვარ, რომ გარემოებანი შეძლებას არ მძღვევენ ვისარგებლო თქვენის მოწვევით და ჩამოვიდე თქვენს დღესასწაულზე დასასწრებლად. პირადათ ჩემთვის საქართველო სამშობლოა და საყვარელი მხარე, რადგანაც დედის მხრით მეფე ვახტანგ თეიმურაზის ძის შთამომავალი ვარ. მეფე ვახტანგის შვილს არჩილს 1700 წელს ებოძა ნიჟეგოროდის გუბერნიაში მამულები, რომელიც შემკვიდრეობით დამჩა თავად გიორგი ალექსანდრეს ძის გრუზინსკისაგან. უმორჩილესად გთხოვთ გადასცეთ ვლადიმირის თავად-აზნაურობისაგან ნამდვილი რუსული მოლოცვა ქართველ თავად-აზნაურთ, რომელიც შეგროვილა საქართველოს სამეფოს რუსეთთან შეერთების დღესასწაულზე. აღყვავდეს საქართველო და სახელოვანი ქართველი თავად-აზნაურობა, რომელიც საუკუნოდ შეუერთდა წმინდა რუსეთს ერთობით, რუსეთის მეფეთადმი საერთო სიყვარულით და რომელიც რუსეთის თავად-აზნაურობასთან ერთად მზად არის იცოცხლოს, იმოღვაწოს და მოკვდეს საერთო სამშობლოსათვის“.

ბორჯომიდან, დიდ მთავრის მიხეილ ნიკოლოზის ძისაგან: „გთხოვთ, გადასცეთ პოლკოვნიკს გვათუას, თავად ამილახვარს და ქართლ-კახეთის, იმერეთის, სამეგრელოსა და გურიის ახალგაზდა წარმომადგენელთ, რომელნიც ჩემთან იყვნენ საპატიო დარაჯებათა და მხლებლებად, უგულითადესი მადლობა მუყაით სამსახურისათვის, რომელმაც მეტად მასიამოვნა. მიხეილ“.

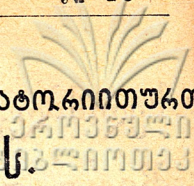

სახელმძღვანელო, საეკლესიო, საჭირო და სასარგებლო ცნობათა განყოფილება.

საეჭვო კითხვების განმარტება.

- კათ. მკერდის რომელ მხარეზე უნდა იყოს დაკიდებული ძმობის და სახალხო სიფხიზლის სამზრუნველოს ნიშნები, მენდლებს ზემოთ, თუ ქვემოდ?
- მიგ. ორივე ეს ნიშანი უნდა ატარონ მკერდის მარცხნივ მხარეზე, მენდლებს ქვემოდ.
- კათ. რა უფლება აქვს საბჭოში სასულიერო უწყების წარმომადგენელს (დებუტატს)? აქვს თუ არა მას ხმა, განსაკუთრებით, როცა ირჩევა ქალაქის თავი?
- მიგ. სასულიერო მთავრობის წარმომადგენლის უფლებანი განსაზღვრულია სამოქალაქო დადგენილებით (გამოცხადებულია „სასულ. უწყებებში“ 1892 წ.) და უმთავრესად სასულიერო მთავრობის წარმომადგენლის უფლება იმაში მდგომარეობს, რომ მან დაიცვას სასულიერო უფლების ინტერესები, როდესაც ამ ინტერესებს ეხება ქალაქის თვით-მართველობა, ამ კითხვების განხილვის დროს მას უმეტესი ხმა აქვს; მაგრამ მას არ შეუძლია მონაწილეობა მიიღოს კენჭის ყრის დროს, აგრეთვე იგი არც კენჭის ყრით ინიშნება (იხ. სამოქალაქო დადგენილობა § § 32 და 43).
- კათ. შეუძლია თუ არა მრევლის მღვდელს მღვდელ-მთავრის ნება-დაურთველად საჩივარი შეიტანოს ვისმეზე, როცა ვინმე საეკლესიო მიწის შესახებ დაეას განაცხადებს ანუ ნივთიერად რაიმე ზარალს მისცემს მისდამი კუთვნილ ეკლესიას?
- მიგ. უმართებელესი სენატის განმარტებით (დადგ. სამოქ. კასსაც. დებარტამენტისა 1882 წ. № 119), მღვდელ-მთავრისაგან კანონიერი უფლების მიუცემლად სამღვდლო მოსამსახურეთ

- შეუძლიათ დაიწყონ საქმე, როცა ვინმე უკანონოდ დაიფლობს ეკლესიისადმი კუთვნილ საკუთრებას და ამით მფლობელობას დაურღვევს ეკლესიას; ყველა სხვა საქმეების შესახებ სამოქალ. სამსაჯ. წესდების მე-1285 მუხლის ძალით მღვდლისათვის საჭიროა ნებართვა ადგილობრივი მღვდელ-მთავრისაგან.
- კათ. სამრევლო სკოლის მასწავლებელს მიეცემა თუ არა ჯამაგირი, როცა ზაფხულის თვეებში არ ასწავლის?
- მიგ. კანონით ერგება, თუ საქმით დათხოვნილი არ არის იგი, რადგან ჯამაგირი მთელი წლით ეძლევა და არა თვეობით.
- კათ. სხვა ქრისტიანეთა აღმსარებელი შეიძლება დაინიშნოს სამრევლო სასწავლებლის მზრუნველად?
- მიგ. მღვდელთ-მთავრის შეხედულებისამებრ შეიძლება ქრისტიანეთა სხვა აღმსარებლებიც დაინიშნონ და დამტკიცდენ სამრევლო სკოლების მზრუნველებად.
- კათ. ვინ იგულისხმება აღსარებით სიაში „სამხედროებად?“ საზოგადოდ იწერებიან აღსარებითი სიაში „სამხედროებად“ თავად-აზნაურნი და კანონიერია ეს თუ არა? სალდათად გაწვეულნი უნდა იწერებოდენ აღსარებით სიაში თუ არა?
- მიგ. ძველის დროიდან «სამხედროებად» იწერებოდნენ თავად-აზნაურნი, მაგრამ ეს ჩვენის აზრით, შეცდომა უნდა იყოს. დღეს „სამხედროებად იწერებიან ისინი, რომელნიც ჯარებში მსახურებენ. ამის შესახებ ამას წინედ განმარტებაც იყო ჩვენს გამოცემაში. სამხედროების მაგიერ უნდა იწერებოდეს თავად-აზნაურნი და არა სამხედრონი, რადგან სათაურიც ამას ამტკიცებს. სალდათად გაწვეულნი, რომელნიც სამსახურის გამო აღარ არიან სამრევლოში, აღსარებითი სიაში სრულებით აღარ ირიცხებიან და როცა დაბრუნდებიან, მაშინ ისევ იწერებიან; მაგრამ უნდა იწერებოდენ თავის წოდებით და არა მარტო გლახად.
- კათ. არის რაიმე ისეთი ქალაქი მისაცემი მღვდლისაგან მრევლზედ ან გამოწერილობა ან მოწმობა, რომლისთვისაც მანეთიანი ან ოთხ-აბაზიანი გერბის მარკა ითხოვებოდეს?

მიგ. არ არის. მღვდლისაგან მისაცემ ქალაქებზე ითხოვება მარტო სამ აბაზიანი გერბის მარკა. ზოგიერთი მღვდლები უკანონოდ ახდევინებენ ოთხ-აბაზიან და მანეთიან მარკას გვირგვინის საკურობ მოწმობებზე.

კით. შეიძლება თუ არა ხელ-მოუწერელი დაბეზ-ლებითი წერილით მიეცეს მღვდელი გამოძიე-ბასა და პასუხის გებაში?

მიგ. მომქმედი კანონებით აკრძალული არის საქმის და გამოძიების დაწყება და პასუხის გებაში მიცემა ხელ-მოუწერელი დაბეზლებითი წერი-ლების გამო. მაგრამ კონსისტორიის 153 მუხლის თანახმად, მღვდელზე საქმის ძიება შეიძლება დაწყებულ იქნეს საჩივრების გარდა მღვდელ-მთავრისაგანაც იმ ცნობებით, რომელთაც მისდამი მიუღწევია—როგორი გზითაც უნდა იყოს. გამტყუნება და სამართალში მი-ცემა მღვდლისა შეიძლება კანსისტორიის 156 მუხლის თანახმად გამოცემული და დამტკი-ცებული საქმით.

კით. არის თუ არა სახელი მაგდალინა?

მიგ. ეს სახელი არსად წმიდანების სიაში არ არის. მაგდალი ადგილის სახელია და მიტომაც არის ნაჩვენები მარიამ მაგდალინელი.

ქართლ საავათმყოფო ავგულატორიით
ს. ზ. თოფუკიას.
 ქ. კუთაისში.

სავათმყოფოში დგას ო რ მ ო ც ი საწოლი. ხირურგიულ, გინეკოლოგიურ და შინაგან სენით ავთმყოფთათვის. მუწუკებიანი და გადამდები სენით ავთმყოფნი არ მიიღებიან. მოსიარულე ავთმყოფ-ნი მიიღებიან ყოველ დღე 11 საათიდან შუადღის 3 საათამდე.

შინაგან და ნერვებით ავთმყოფებს მიიღებს
მე. ს. ზ. თოფუკია.
 ქირირგიურ შარდით სიფილისით და თვალების ავთმყოფობისათვის.
მე. ფ. კ. გარკატი.
 დედაკაცურ ავთმყოფთა და საბებიო ქალი.
მე. მ. ფ. კოზანი.

რჩევა დარეგების ფასი 50 კ., კონსი-ლიუმის ფასი 3 მ. დღე და ღამე ქირა სა-ავთმყოფოში სრული ხარჯით და ექიმობით 2—3 მანეთამდე. ავგრაციის ფასი გარეგებაზეა. სამკურნალოს დირექტორი ს. ზ. თოფუკია.

1901 წლის 1-ლ აგვისტოდან ქალაქ ბუქარესტში (რუ-მინიაში) გამოდის ფრანგულ-რუსულ ენაზე საყოველკვი-რად გაზეთი

«კრავოსლავნი ვანსტოკ»

(„მართლ-მადიდებელი აღმოსავლეთი“)

ამ გაზეთში უმთავრესი მონაწილეობა აქვს
ბ. ბ. ლხნოვოს.

წლიური ფასი გაზეთისა გავზავნით ერთი თუმანია, ნახევარი წლისა—ხუთი მან.

გაზეთი ამ ადრესით უნდა დაიბაროთ: Bucaresti—Roumania. Strada Doamnei, 16 Redaction „L'Orient Orthodoxe“ «Православный Во-стокъ».

შ ი ნ ა ა რ ს ი:

ოფიციალური განყოფილება: განჩინება უწმიდესი სინოდისა.—უმალესი ჯილდოები.
სალიტერატურო განყოფილება: ორი უმთავრესი ცენტრი ქართველთა განათლებისა. ივ. ვართავასი.—მართლ-მადიდებლობით—ქრისტეანებრივის საეკლესიო საზოგადოე-ბითის ღვთის მსახურების განმარტება. კაჭახიძისა.—ბ-ნ ივ. კერესელიძის მოსაგონარად.—თემიდა (ლექსი) ქაიხოსრო გე-ლოვანისა.—მწარე ფიქრები, სოფლის ხუცისა.—გონების სა-ლაროდან.—საისტორიო მასალა.—ახალი ამბები და შენი-შვნები.
საზიკო და სასარგებლო ცნობათა განყოფი-ლება: საეჭვო კითხვების განმარტება.

რედაქტორ-გამომცემელი დეკ. **დ. ლაშვაშიძე.** Редакторъ-Издатель **П. Д. Гамбашидзе.**
 Дозволено цензурою, Тифлисъ, 16 октября 1901 г. ♦ Цензоръ прот. **Е. Е л и е в з**
 Типог. редакції журн. „Пастыръ“ (И. Д. Гамбашидзе) въ Кутаисѣ, въ д. А. Дейсадзе на Нѣмецкой ул.